

5. DİL VE DÜŞÜNCE

Giriş

Aklın süsü dildir, dilin süsü söz

Kişi süsü yüzdür yüzün süsü göz

Yusuf Has Hacip

Gündelik yaşamda iletişim denilince akla hemen konuşulan dil gelir. Dil, iletişimin en önemli araçlarından biridir. Bu nedenle de birçok bilim dalı ve disiplin, dili çeşitli yönleri ve farklı bakış açılarıyla anlamaya ve açıklamaya çalışırlar (Kartarı 2013). Tarihsel, toplumsal ve kültürel bir olgu olarak dil, insanın kendini ve dünyayı anlamasını sağlayan ve hemcinsleri ile iletişimi ve anlaşmayı olanaklı kılan temel insani yetidir (Coşkun 2014: 88).

“**Dilin işlevi nedir?**” sorusu, aslında **dil ne işe yarar**, ya da **dili niçin, ne zaman, hangi amaçla kullanırız** sorusudur. Bu soruya verilen yanıtların başında, “**Birbirimizle anlaşmak, konuşmak için**” yanıtı gelir. Bu da dili kullanmanın esas amacının iletişim için kullanırız demektir (Huber 2008: 39). Sözcükleri kullanan insan dili, en gelişmiş ve en yetkin iletişim aracı olmakla birlikte dilsel olmayan başka göstergeler de yaşamın her kesiminde gözlenebilmektedir. Sağır ve dilsizler için kullanılan işaret dili dilsel olmayan iletişim aracına bir örnektir (Başkan 2003:15).

Dil, insanın dünyadaki yerini ve değerini belirler. Konuşma yeteneği insanı insan yapan niteliklerin başında gelir. Onun duygularını, düşüncelerini isteklerini bütün incelikleriyle açığa vurmasına, yaşamını sürdürebilmesine olanak sağlar (Aksan 1995: 11). Gündelik yaşamda dilin yeri besbellidir. İnsanın sürekli olarak kullanmak durumunda bulunduğu bu araç eksiksiz bütün insanlığın yararlandığı bir temel yetidir. Ne denli ilkel olursa olsun hiçbir toplum yoktur ki bu aracı henüz geliştirmemiş olsun. Dil denilen araçtan yoksun bir kültür bulunmadığına göre toplumsal insanbilimin özellikle birinci temel sorunuyla dilin yakın ilişkisi bulunmalıdır (Köksal 2003: 25).

5.1. Düşünce Nedir?

Sözlüklerde **düşünmek** eylemi “Zihninde bir şey canlandırmak, elde edilen bilgilere zihnî faaliyet uygulayarak düşünce meydana getirmek, fikretmek; tefekkür etmek; aklından geçirmek, tasarlamak”; **düşünce** ise “Zihnin bir şey hakkında edindiği düşünme ürünü olan kavram, fikir” olarak tanımlanmaktadır.

Düşünce kavramı oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu karmaşıklık düşüncenin psikolojik, sosyolojik ve kültürel boyutları olmasından kaynaklanır. Eski çağlardan günümüze kadar geçen süreçte ele alınan ve bir başka kavramla ilişkilendirilmek istenen düşünce kavramı, tarihsel süreçte hep gündemde olmuştur. Genel olarak bakıldığında, düşüncenin zihinsel bir faaliyet ve iç konuşma şekli olduğu konusunda önemli tespitler söz konusudur. Düşüncenin ortaya konulmasına aracılık eden ve onu taşıyan dille özdeş olarak görülmesi, düşünce tarihinde önemli taraftar bulmuş ve bu konuda farklı düşünürler aynı noktada ortak bir fikir birliğine varmışlardır (Gül-Soysal 2009: 67).

5.2. Dil ile Düşünce Arasındaki İlişki

Dil ile düşünce arasındaki ilişkiler yüzyıllardan beri üzerinde durulan, en eski çağlardan beri çeşitli yönlerden tartışılan konulardandır. Günümüzde önemini yitirmemiş olan dil-düşünce problemi artık disiplinler arası yaklaşımlar çerçevesinde irdelenmektedir.

Dil düşünce eylemi ve düşünce açısından ele alındığında insanı insan yapan her şeyin büyük ölçüde dilde yer aldığı ya da dile yansıdığı görülür. Gerçekten de dil bireyin bilincini oluşturan benliğini biçimlendiren temeldir; bilincin köklerine, bilinçaltının derinliklerine uzanan başlıca insani işlevdir. Düşünce, akıl, bilgi, buluş ancak dille olanak kazanır. Dil dünyayı hafızamızın egemenliği altına sokan temel araçtır, başlıca anlatım yöntemidir. İnsan yaşamının tüm görünüşleriyle de iç içedir. İnsanın hem içindedir, hem dışında; hem öznedir, hem nesnedir. Günlük ihtiyaçlardan sanatsal etkinliklere kadar olan şeyler dilin ihtiyaç alanıdır (Vardar 2001:13). Adalet, vicdan, merhamet, insaf,

tavsiye, erdem, bezginlik gibi kavramları acaba dil olmadan, dile başvurmaksızın düşünmeye, kolaylıkla anlatmaya olanak var mıdır? Konunun bu yönleri göz önünde bulundurulunca dil olmadan düşüncenin gerçekleşmeyeceği yargısı ağırlık kazanmaktadır (Aksan 1995: 54). Çünkü düşünce varlığını dille sağlar, dille hayat bulur.

Gerek varlıkların adlandırılışında beliren ayrımlar, gerek sözcüklerin dilden dile değişen kullanımları, gerekse kültür ve yaşam koşullarındaki başkalıklar, insanoğlunun, çevreyi ve gerçeği dile getirirken nesnel davranmadığını göstermektedir. Birçok bilginin ve değişik akımların benimsediği gibi diller, gerçeği ve dünyayı değil, onların insanoğlunun zihin süzgecinden geçmiş biçimlerini yansıtmaktadır. İşte biz, her dilin anlatım sırasında öteki dillerden farklı kavramlara başvurma, kendine özgü anlatma eylemine anlatım yolu adını veriyoruz (Aksan 1995: 72).

Dil ve düşünme işlevi arasındaki ilişki sorunu üzerinde en eski düşünürlerden günümüzdeki bilginlere kadar pek çok kişinin zihin yorduşunu görürüz. Antik Yunan dönemi bilginlerinden **Platon** konuşma ve düşünceyi birbirinden ayırmazken, ilerleyen yüzyıllarda bazı dilbilimciler dil ve düşüncenin iki ayrı işlev, nitelikleri ayrı iki ruhsal eylem olduğunu savunmuşlardır (Aksan 1995: 54). Aristoteles ise dili düşünceleri yansıtan bir araç olarak görür (Aster 1994:15).

Antik Yunan'da genel olarak dil-düşünce ve dünya ilişkisi, başlangıçta dil ve gerçekliğin birbirinden ayrılmadığı, sözcüklerin ya da adların gerçekliğin yani adlandırılanın yerine geçtiği bir özdeşlik ilişkisi içeren mitsel-şiiirsel bir düşünüş biçimi ve sözcüklerin ya da adların gerçekliği işaret veya temsil ettiği bir anlayış tarzı temelinde biçimlenmiştir (Coşkun 2014: 88).

Türk edebiyatının en önemli eserlerinden olan Yusuf Has Hacib'in Kutadgu Bilig'inde geçen *Akılın süsü dildir, dilin süsü söz* ifadeleri dilin akıl yani düşüncenin ürünü gösterilmektedir.

Batı'nın dünyadaki dil ve kültür çeşitliliğinin farkına varması oldukça eskiye dayanmakla birlikte, bu yöndeki bilimsel gözlem ve incelemelerin sistemli bir şekilde

yürütülmesi, temel kavram ve kuramların ortaya atılması yeni toplumsal bilim alanlarının doğuşu ile yakından ilgilidir. Örneğin, insanbilim, 18. yüzyılda ortaya çıkıp, gelişen bir alan olarak etnik toplulukların ırk, dil ve kültürlerini incelemede önemli katkılar sağlamış; düşünce ve davranış biçimlerini anlamak için o topluluğun dilini ve kültürünü de anlamamanın gerektiği vurgulanmıştır.

Avrupa'nın kolonileşme hareketiyle değişik kültürleri ve dilleri tanıma; böylece misyonerliği, kültür, ekonomi ve dil politikalarını yeni topraklarda uygulama isteği, 17. yüzyıl sonlarından başlayarak, özellikle Asya ve Afrika'daki topluluklarla yakından ilgilenmesine neden olmuştur. Diğer yandan Amerika'da da 20. yüzyıl başlarında yerli kültürlerini ve dillerini incelemeye yönelik betimsel çalışmalar, gerek yapısalcılık akımından, gerek Avrupa'nın uzak kültür ve dilleri inceleme çalışmalarından ve bu konudaki kavram ve kuramlardan önemli ölçüde yararlanmıştır.

Dil ve düşünce arasındaki ilişkiyi genişleterek, toplumun ve kültürün bu ilişkideki belirleyici rolünü vurgulayan kişi ise, 19. yüzyıl düşünürü **Wilhelm von Humboldt** (1765-1835)'dur. Humboldt, dilin insan zihninin yaratıcı yeteneğinin sonucu ortaya çıktığını ve her dilin kullanıldığı topluluk için özel bir mülkiyet anlamına geldiğini belirtir. Bu nedenle her dil kendi yapı, ses, sözcük vb. özellikler ile diğer dillerden ayrılan bir kimliğe sahiptir. Humboldt, tıpkı Herder gibi, düşünce ve dil arasında koşut bir ilişkinin bulunduğunu belirtmiş, dillerin kendi geçmişlerinin ürünü olduklarını, geçmişten o güne dek süregelen algılama ve düşünme süreçlerinin dilde yansıma bulduklarını öne sürmüştür. Diller arasındaki farklılıkların yalnızca ses, sözcük, yapı gibi biçimsel farklılıklar olmadığını, bu farklılıkların temelde, o dili konuşan bireylerin yaşadıkları kültür ve toplumla bağlantılı olarak, gerçekliği algılama, yorumlama ve aktarma biçimlerindeki farklılıklar olduğunu belirtmiştir. Humboldt'a göre bir topluluğu, bir kültürü anlamamanın en temel yollarından biri o topluluğun dilini incelemektir (Büyükkantarcıoğlu 2006: 27).

Her dilin kendine özgü anlama ve anlatma yolu" bulunduğu biçiminde açıklanan bu görüş, dilbilimde sonradan değişik adlarla anılan kuram ya da varsayımların temelini

oluşturmuştur. Dilbilimsel determinizm, dilbilimsel görecelik ilkesi / kuramı. SapirWhorf varsayımı gibi adlarla anılan tezler ve toplumdilbilim çerçevesinde katmanlara özgü kodlar temelde Humboldt'a dayandırılabilir (İmer 1987: 214).

Peki bu tezler nelerdir?

Kızılderili dilleri ve kültürleri üzerinde çalışan **Franz Boas** (1858-1942)'da her kültürü kendi ortamında ve yaşam pratikleri çerçevesinde gözlemleyerek anlamak gerektiğinden söz eder. Ancak o zaman gerçekliği o kültürde yaşayan bir yerli gibi algılamak ve o dilin ne gibi toplumsal ve kültürel gereksinimlere hizmet ettiğini görmek mümkün olacaktır. Sonuçta bu diller, Hint - Avrupa dil ailesindeki dillerin yapılarından ve kültürlerin sunduğu yaşam pratiklerinden ve gerçeklik algılamalarından önemli farklılıklar sergilemektedirler. Bu nedenle de o dili konuşan bireylerin düşünme biçimlerinde de farklılıklar olacaktır (Büyükkantarcıoğlu 2006: 28).

Amerikalı Antropolog **Edward Sapir**'e (1884-1939) göre de her dil gerçekliği o dili konuşanlara kendi açısından yansır. Bu nedenle her kültür farklı bir dünya görüşü sunar. Dil toplumsal gerçekliğin sembolik bir yansımasıdır. Bu gerçeklik içinde oluşan anlamlar, en çok o gerçekliği yaşayanlar için anlamlıdır. Bu anlamları da o kültürün dilinde biçimlerin yapılanması sonucu izleyebiliriz. (Büyükkantarcıoğlu 2006: 28)

Sapir'in görüşlerini geliştiren ve bir hipotez olarak yapılandıran kişi ise, Sapir'in öğrencisi **Benjamin Lee Whorf** (1897-1941) olmuştur. **Dilsel Görecelik, Sapir-Whorf Hipotezi, Dil-içi-Dünya Görüşü** gibi adlarla tanınan bu kuram iki temel ilkeye dayanır:

Dilsel belirleyicilik ilkesine göre dil, o dili konuşan bireyin düşünme biçimlerini belirler; bu biçimlere belli sınırlamalar getirir. Ludwig Wittgenstein (1922: 74) ise, "Dilimin sınırları, dünyamın sınırları demektir." ifadesiyle dilsel belirleyiciliğe vurguda bulunmuştur.

Dilsel görecelik ilkesine göre ise, belli bir dilde kodlanmış olan anlamlar bir başka dilde bulunmayabilir, dolayısıyla, o dili anadili olarak konuşan bireylerin gerçekliği nasıl anlamlandırdıkları ve aktardıkları, başka bir dili konuşan bireyin bu

süreçlerine göre farklılıklar gösterecektir. Bir başka deyişle, her dil bireyin içinde yaşadığı geniş ya da dar kültürel yapılanmanın gerekli gördüğü olguları anlamlandırmak için işler. O kültürün iletişim gereksinimlerini karşılar. Bu nedenle dünyadaki tüm insanların gerçeklik olgusuna aynı biçimde yaklaştıklarını; aynı algılama, anlamlandırma, yorumlama ve dilsel aktarım süreçlerine sahip olduklarını söylemek mümkün değildir.

Whorf görüşlerini farklı dillerden aldığı şu gibi örneklerle açıklamıştır: bir Amerikan Kızılderili dili olan Hopi’de kuşların dışında uçan her türlü şey için -böcek, sinek, uçak, pilot vb.- kullanılan tek bir sözcük bulunmaktadır (masa’ytaka). İngilizce, Türkçe ya da başka bir dilde uçan farklı canlılara, nesnelere ya da kişilere farklı kişilere farklı sözcükler kullanan konuşmacılar için anlamsal olarak daha fazla sayıda kavram ve bunları yansıtan dilsel biçim söz konusudur. Bu da Hopi dilini konuşan bir kişinin dünyayı algılamasında bu kavram için zihindeki anlam ulamının sınırlı oluşunu belirtmekte; bu durumun dilde yansıma bulduğu örneklenmektedir. Bu noktada dilin mi düşüncüyü yoksa düşüncenin mi dili sınırladığı sorgulanabilir. Whorf’a göre dilin olanakları, bu dili doğduğu andan başlayarak anadili olarak edinen bir kişinin dünyayı algılama biçimlerini koşullamaktadır. “Dilsel Belirleyicilik” olarak adlandırılan ilke, böyle bir durumu belirtmektedir. Yine Hopi dilinde boyut olarak zaman kavramının olmayışı ya da diğer pek çok dilde bulunduğu gibi eylem zamanının bulunmayışı hopi konuşan bireylerin İngilizce konuşan bireylerle iletişimde belirgin bir zorluğa neden olmaktadır (Büyükkantarcıoğlu 2006: 29). Bu konuda son zamanlarda yapılan kayda değer çalışmalar yapılmaktadır. Bir örnek verecek olursak birbirine komşu halklar olan ancak çok farklı diller konuşan İsveçliler ve Finliler, birbirine benzer işlerde, benzer bölgelerde ve benzer yasa ve kurallar altında çalışsalar bile iş başında yaşadıkları kaza oranları farklılık göstermektedir. Kaza oranları İsveççe konuşanlar arasında oldukça düşüktür. İki dili karşılaştırdığımızda Hint - Avrupa dillerinden olan İsveççe, hareketle ilgili bilgileri üç boyutlu mekânda aktarır. Hint - Avrupa dilleriyle bağlantılı olmayan ve Estonya ve Macar dilleri gibi Ural - Altay dillerinden olan Fince ise böyle bir özelliği tam olarak yansıtmamaktadır. Bunun sonucu olarak da üretim sürecinde kesintiler ve kaza oranı Finlerde daha yüksektir.

Örnek

Amerika Birleşik Devletleri'nin Arizona eyaletinde konuşulan bir Kızılderili dili Hopi dili İngilizceden sadece sözcük yönünden değil, isim, fiil gibi dil bilgisel yapılar yönünden de farklıdır. Örneğin Hopi dilinde sayılar fiziksel varlıkları saymak ve ölçmek için kullanılırken, zaman gibi soyut kavramlar için kullanılmaz. "Üç dönüm otlakta otlayan on beş koyun görüyorum." cümlesini Hopi diline çevirmek sorun olmazken, "Üç hafta önce, on beş dakikalık şöhretin tadını çıkardım." gibi bir cümle çok daha karmaşık bir çeviri gerektirir. –ed, -ing ve will ile geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanı anlatmak yerine Hopi dilinde olayın tamamlandığı, hâlâ sürdüğü ya da olması beklendiği durumlarda ayrı bir sözcük kullanması gerekir. Örneğin "Üç yabancı köyümüzde on beş gün kaldı." gibi bir cümleyi bir Hopili "Üç yabancı köyümüzde on altıncı güne kadar kaldığını hatırlıyoruz." olarak söyler. (Haviland vd. 2008:245)

Bununla ilgili bir başka görüş de dilin kültürel gerçeği belirlemekten çok onu yansıttığıdır. Örneğin Bolivya'nın dağlık bölgesinde yaşayan Aymara yerlilerinin temel besin maddesi patatestir. Kullandıkları dilde de patatesle ilgili, patatesi nasıl sakladıkları ve hazırladıklarını anlatan 200 sözcük bulunur. Paraguay'ın tropikal arazilerinde yaşayan Ayoreo yerlileri ise değişik bal türlerini tanımlamak için yirmi sözcük kullanır, bu da balın hayatlarındaki önemini vurgulamaktadır. İlginç bir diğer örnek de Amerikan İngilizcesinde çatışma ve savaşla ilgili pek çok sözcük, parayla ilgili pek çok ifade bulunurken Hindistan'daki bir dilsel toplulukta bu kadar saldırgan ifadeler ya da parayla ilgili fazla kullanımın olmadığı görülmektedir. Sudan'da göçebe bir kabile olan Nuer'in kullandığı dilde sığırla ilgili 400'den fazla sözcük ve deyim bulunduğunu ve Nuerli çocukların adlarını bu deyimlerden aldığı görülmektedir. Eğer dil, kültürel gerçekliği yansıtıyorsa er ya da geç kültürdeki değişim dildeki değişim olarak yansımaları bulacaktır.

Büyükkantarcioglu (2006: 29) bu konuda bir başka örnek de Eskimo dilinden vermiştir. Eskimo dilinde karın farklı türleri için ayrı ayrı sözcükler kullanılmaktadır: Sulu kar, hafif donmuş kar, buz tutmuş kar, eriyen kar vb. gibi. Bu kültürde yaşam pratiği bireyler için karın farklı türlerinin adlandırılmasını zorunlu kılmıştır, bu nedenle karla ilgili olarak belirtilmesi gereken ayırt edici anlamlar için farklı sözcükler gereklidir. Oysa

yaşamını karlar arasında geçirmeyen; dolayısıyla balık tutmak, üzerinde yürümek, delik açmak, kızak sürmek vb. amaçlar için karın özel durumlarını dilsel olarak aktarmaya yaşam pratiği içinde gerek duymayan bir kültürün bireyleri için zihinde bu denli çeşitli kavram ayırımlarına gerek bulunmamaktadır. Kısaca dil, o kültürün gereksinmelerine koşut olarak gerçekliğin belli dilimlerini yansıtmakta, diğerlerini ya genel bir ulam içinde sağlamakta ya da hiç sağlamamaktadır. Buna dayanarak da dil-düşünce ilişkisinin toplumsal temelli olduğu söylenebilir.

Toplum bireyleri yaşadıkları çevrenin kendilerine sunduğu koşullar doğrultusunda hayatlarını sürdürmek zorundadırlar. Yaşanılan coğrafi bölgenin toplum üzerindeki etkisi ilim âlemince tetkik ve kabul edilmiş bir gerçektir. Coğrafya milletlerin sanayi, iktisadi, ticari, siyasi hayatı, dolayısıyla da dili üzerinde en mühim rolü oynar. Etrafı denizlerle çevrili olan bir ülkede deniz ile ilgili kavramların çokluğu, bir kara toplumunda veya dağların, ormanların çok olduğu bir toplumda bunlara özgü sözcüklerin bolluğu dikkat çekicidir. Ailevi ilişkilerin Alman toplumuna oranla daha sıkı olduğu Türk toplumunda akrabalık sözcükleri de daha ayrıntılıdır. Türkçedeki hala, teyze kavramları Almancada **tante**, amca, dayı ise **onkel** sözcüğü ile genelleştirilmiş, **baldız**, **görümce**, **bacanak**, **elti**, **yenge** gibi kavramlara ise ayrıntıda hiç yer verilmemiştir. Toplumun gelenekleri, törenleri de diğer unsurlar gibi toplumun dilinden ortaya çıkarılabilmektedir. Örneğin yalnızca Türkçenin söz varlığını inceleyerek Türkiye'nin 20. yüzyılda hangi koşullar içinde bulunduğunu, ne gibi değişikliklere sahne olduğunu, Türk toplumunda hangi kavramların önem taşıdığını ve hangi geleneklerin, törenlerin bu zaman içinde hüküm sürdüğünü ortaya çıkarmak mümkündür (Dağabakan 2006: 213).

Doğan Aksan'a göre (1995: 45) dil-düşünme ilişkisi ve dil olmadan düşünmenin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği sorunu –bu iki işlevin sıkı ilişkisi belli olduğu hâlde– bugün için kesinlikle çözümlenmiş değildir. Dil olmadan düşünmenin gerçekleşmeyeceği, özellikle soyut kavramların dile bağımlılığı çoklarıncı benimsendiği hâlde sorunun kesin çözümü herhâlde bilim ve teknikteki yeni ilerlemeleri, deneysel çalışmaların geliştirilmesini bekleyecektir.

Kısaca özetlemek gerekirse:

- Dil ile düşünce arasındaki ilişki eski çağlardan beri tartışılan bir konudur.
- Antik Yunan döneminde hem dilin düşünceyi yansıtan bir araç olduğu hem de dil ve düşüncenin iki ayrı eylem olduğu fikri öne çıkmıştır.
- Humboldt, dilin insan zihninin yaratıcı yeteneğinin sonucu ortaya çıktığını ve her dilin kullanıldığı topluluk için özel bir mülkiyet anlamına geldiğini belirtir.
- **Franz Boas**'da her kültürü kendi ortamında ve yaşam pratikleri çerçevesinde gözlemleyerek anlamak gerektiğinden söz eder.
- **Edward Sapir**'e göre her dil gerçekliği o dili konuşanlara kendi açısından yansır. Bu nedenle her kültür farklı bir dünya görüşü sunar.
- **Benjamin Lee Whorf** ise olmuştur. Dilsel Görecelik, Sapir-Whorf Hipotezi, Dil-içi-Dünya Görüşü gibi adlarla tanınan hipotezi öne sürmüştür.
- Sapir-Whorf Hipotezi, Dilsel belirleyicilik ve Dilsel Görecelik ilkelerinden oluşur.
- **Dilsel belirleyicilik** ve ilkesine göre dil, o dili konuşan bireyin düşünme biçimlerini belirler; **dilsel görecelik ilkesine** göre ise, belli bir dilde kodlanmış olan anlamlar bir başka dilde bulunmayabilir, yani her dil bireyin içinde yaşadığı geniş ya da dar kültürel yapılanmanın gerekli gördüğü olguları anlamlandırmak için işler.

Kaynakça

Aksan, Doğan, Her Yönuyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim I, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1995.

Dağabakan F. (2006), *İki Ayrı Kültür İki Ayrı Dil* A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi Sayı 31 Erzurum

Büyükkantarcıoğlu N. (2006) Toplumsal Gerçeklik ve Dil. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Wittgenstem, L. (1922). Tractatus Logico-Philosophicus. With contributions of Bertrand Russell; trans. C. K. Ogden. Tractatus Logico-Philosophicus, 2010. Edinburgh: Edinburgh Press. [E-kitap]. E-kitap adresi: <http://www.gutenberg.org/files/5740/5740-pdf>.

Huber, E. (2008). Dilbilime Giriş, İstanbul: Multilingual Yayınları.

İmer, K. (1987). *Toplumdilbilimin kimi kavramlarına kuramsal bir bakış ve dil türleri*. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cumhuriyetin 60 Yıldönümü Armağanı. Ankara. 213- 230 (Coşkun 2014: 88).

Aster Ernst Von (1994). Bilgi Teorisi ve Mantık, Çev. Macit Gökberk, İstanbul, Sosyal Yay.

Gül F., Soysal B. (2009). *Dil ve Düşünce İlişkisi Üzerine*, SBArD, Mart 2009, Sayı 13, sy. 65- 76.

Köksal A. (2003). Dil ile Ekin, Toroslu Kitaplığı, İstanbul.

Kartarı Asker (2013), Kültürlerarası İletişim, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2820.